

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1937-1938

Proposition de Loi instituant des bains-douches dans un certain nombre d'entreprises industrielles.

DÉVELOPPEMENTS.

MESDAMES, MESSIEURS,

La proposition de loi que nous avons l'honneur de soumettre à votre approbation, a pour objet de faire installer des bains-douches pour le personnel occupé dans des entreprises industrielles où le travail s'exécute dans des conditions insalubres, et où le besoin pour le travailleur de faire un lavage complet après sa journée terminée, se fait le plus sentir.

Notre proposition s'inspire et reprend en très grande partie les dispositions de l'arrêté royal du 28 août 1911, portant institution de bains-douches dans les mines, pris en vertu de la loi du 5 juin 1911.

Ceux qui connaissent la situation des mineurs avant l'application de cette réforme, savent combien le fait d'avoir installé des bains-douches dans les charbonnages a contribué au relèvement moral des travailleurs du sous-sol, et combien cette mesure prophylactique a fait reculer certaines maladies, notamment l'ankylostomiasie.

Grâce à cette réforme, on ne voit plus ces colonnes de travailleurs de la mine se diriger vers les corons ou vers les gares de chemins de fer étant couverts de poussières de charbon; ils

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1937-1938

Wetsvoorstel tot inrichting van stortbaden in een zeker aantal nijverheidsbedrijven.

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Het wetsvoorstel dat wij de eer hebben aan uw goedkeuring te onderwerpen, heeft ten doel stortbaden te doen inrichten voor het personeel tewerkgesteld in nijverheidsbedrijven waar in ongezonde voorwaarden moet gearbeid worden en waar zich de noodzakelijkheid voor den werkmán, om zich na zijn dagtaak grondig te wasschen, het meest doet gevoelen.

Ons voorstel wordt ingegeven door het koninklijk besluit van 28 Augustus 1911, tot inrichting van stortbaden in de mijnen, krachtens de wet van 5 Juni 1911. Wij nemen er grootendeels de bepalingen van over.

Wie den toestand der mijnwerkers gekend heeft vóór de toepassing dezer hervorming, weet hoezeer het instellen van stortbaden in de koolputten bijgedragen heeft tot de zedelijke verheffing der arbeiders van den ondergrond, en in welke mate deze voorbehoedende maatregel zekere ziekten, o.m. ankylostomiasie, teruggedrongen heeft.

Dank zij deze hervorming ziet men thans niet meer deze drommen mijnwerkers, vuil van kolenstof, naar huis of naar het station trekken. Zij verlaten nu de afhankelijkheden van den

sortent maintenant des dépendances du charbonnage après s'être entièrement lavés, et ceux qui sont les témoins de leur vie quotidienne diront combien cette mesure peu coûteuse a contribué à relever leur personnalité et leur dignité.

Nous demandons aujourd'hui — plus d'un quart de siècle après que les bienfaits de cette réforme se sont fait sentir pour les mineurs — que le bénéfice en soit étendu aux travailleurs des entreprises particulièrement insalubres.

Nous savons que depuis juin 1936 on a beaucoup discuté au sujet de la classification de certaines entreprises. Pour les éternels attardés du progrès social, plus aucune industrie ne se trouverait dans des conditions insalubres et aucun travail ne s'exécuterait plus dans des conditions dangereuses ou pénibles. Malheureusement, les faits sont plus forts que les déclarations trop intéressées des rétrogrades invétérés en matière de législation sociale et nous constatons que le nombre de nos invalides augmente d'une façon réellement inquiétante.

Nous serions fondés de réclamer l'application de la proposition de loi à toutes les entreprises industrielles. Nous en limitons momentanément et volontairement le champ d'application aux entreprises ou parties d'entreprises occupant au moins vingt-cinq personnes où le besoin s'en fait sentir d'une façon urgente. Mais nous prévoyons qu'il sera possible d'étendre progressivement le bénéfice de cette mesure aux autres industries ou parties d'industries ou dans les entreprises occupant moins de vingt-cinq personnes, après accord en Commission paritaire. Cette procédure est appliquée en vertu d'autres dispositions légales, elle n'est donc pas une innovation dans notre législation et peut, dans ce cas particulier, donner des résultats favorables.

koolput, gereinigd van kop tot teen, en wie hun dagelijksch leven kent, kan getuigen hoeveel deze weinig kostelijke maatregel geholpen heeft om hun persoonlijkheid en hun waardigheid te verhoogen.

Heden — meer dan een kwarteeuw nadat de weldaden dezer hervorming zich voor de mijnwerkers doen gevoelen hebben — vragen wij dat het voordeel zou uitgebreid worden tot de arbeiders der bijzonder ongezonde bedrijven.

Wij weten dat men sedert Juni 1936 veel gesproken heeft over de rangschikking van zekere bedrijven. Voor de eeuwige achterblijvers van den maatschappelijken vooruitgang zou geen enkel bedrijf meer in ongezonde voorwaarden verkeer en zou geen enkel werk meer gebeuren in gevaarlijke of moeilijke voorwaarden. Ongelukkig zijn de feiten sterker dan de door eigen belang ingegeven verklaringen der onverbeterlijke achterlijken op het gebied van maatschappelijke wetgeving en stellen wij vast dat het aantal onzer invaliden op een werkelijk verontsustende wijze stijgt.

Wij zouden gerechtigd zijn de toepassing van het wetsvoorstel te vragen voor al de nijverheidsbedrijven. Tijdelijk en vrijwillig beperken wij er het toepassingsveld van tot de bedrijven of gedeelten van bedrijven met minstens 25 tewerkgestelde personen, waar de nood daaraan dringend is. Maar wij voorzien dat het mogelijk zal zijn geleidelijk het voordeel van dezen maatregel uit te breiden tot de andere bedrijven of gedeelten van bedrijven waar minder dan 25 personen werkzaam zijn, na akkoord in paritaire commissie. Deze procedure wordt toegepast krachtens andere wettelijke bepalingen; zij is dus geen nieuwigheid in onze wetgeving en kan, in dit bijzonder geval, gunstige uitslagen opleveren.

Par la création du Ministère de la Santé Publique, le Gouvernement a montré qu'il voulait faire un gros effort en vue de sauvegarder la santé de notre population. On ne comprendrait pas qu'il nous refuse son appui et que le Parlement rejette une proposition qui a pour but de faire régner un minimum d'hygiène là où les travailleurs en ont le plus grand besoin.

Dans sa déclaration ministérielle du 30 novembre 1937, le Gouvernement affirme que l'action pour la santé publique sera poursuivie.

Certes, le pays a besoin, un grand besoin de plaines de sports et de bassins de natation, mais il nous est permis de penser que le travailleur dont le corps est baigné de sueur ou recouvert de poussières pendant toute la durée de son labeur quotidien, doit d'abord et avant tout trouver la possibilité de se laver convenablement, d'éliminer ainsi une partie de la fatigue qui lui alourdit les muscles, et permettre à la peau de remplir son importante mission.

Or, dans toute une série de professions et d'industries, les ouvriers peinent dans des conditions de travail insalubres, souvent même pénibles; c'est pour ceux-là, qu'en premier lieu, nous réclamons les bains-douches.

Si nous consultons les arrêtés royaux relatifs à la classification des établissements réputés dangereux, insalubres et incommodes, nous constatons que dans l'indication de la nature de leurs inconvénients, l'Administration renseigne comme travail insalubre la plupart des travaux exécutés par les ouvriers qui bénéficieront de la présente proposition de loi. Nous nous basons donc sur les données de l'Administration et c'est pourquoi notre proposition est modérée.

A maintes reprises, nous avons vu les plus hautes autorités du pays

Door de oprichting van het Ministerie van Volksgezondheid heeft de Regeering bewezen een groote krachtsinspanning te willen doen om de gezondheid onzer bevolking te vrijwaren. Men zou niet begrijpen dat zij ons haar steun zou weigeren en dat het Parlement een voorstel zou verwerpen, dat ten doel heeft een minimum van hygiene te doen heerschen daar waar de arbeiders ze het meest noodig hebben.

In haar ministerieele verklaring van 30 November 1937, verklaart de Regeering dat de werking op gebied van volksgezondheid zal voortgezet worden.

Voorzeker, het land heeft nood, grooten nood aan sportpleinen en zwemkommen, doch het weze ons toegelaten te denken dat de werkman, waarvan het lichaam heel den dag in het zweet baadt of met stof bedekt is, eerst en vooral de gelegenheid moet vinden om zich behoorlijk te wasschen en aldus een deel van de moeheid weg te nemen, die de spieren zwaar maakt en de huid toelaat haar belangrijke zending te vervullen.

Welnu, in gansch een reeks beroepen en bedrijven, zwoegen de werklieden in ongezonde, vaak zelfs lastige arbeidsvoorwaarden; voor hen vragen wij in de eerste plaats de stortbaden.

Zoo wij de koninklijke besluiten raadplegen over de indeeling der als gevaarlijk, ongezond en hinderlijk erkende inrichtingen, stellen wij vast dat in de aanduiding van den aard hunner bezwaren, het Bestuur als ongezonden arbeid opgeeft meest al de werken uitgevoerd door de arbeiders die voordeel zullen halen uit onderhavig wetsvoorstel. Wij steunen dus op de gegevens van het Bestuur; deswegens is ons voorstel gematigd.

Herhaaldelijk hebben wij de hoogste overheden van het land de weladen

mettre en évidence les bienfaits de l'eau. Malheureusement, ceux qui en ont le plus grand soin, en sont le plus privés.

A l'occasion d'une « semaine de l'eau », un de nos hygiénistes disait : « L'eau bien appliquée rend des services immenses pour la conservation de la santé, pour la tonification de l'organisme. Elle rend le corps plus apte à résister aux causes de maladie et lui conserve sa vigueur. »

Que l'on se représente la situation du forgeron, du lamineur, du fondeur, du puddleur, du verrier, du chaudronnier, du cimentier, devant rentrer chez lui couvert de sueur et de poussière et n'ayant pas la possibilité de prendre à domicile les mesures d'hygiène qui s'imposent, et il sera constaté que ces ouvriers ne peuvent malheureusement pas faire application des principes de nos hygiénistes. Dans nos ménages ouvriers, il n'existe que peu d'installations sanitaires et pour cause, les budgets ne permettent pas de se payer ces dépenses; les conditions de logement de la classe ouvrière ne se prêtent généralement pas à l'installation de douches ou de salle de bain.

Le travailleur doit donc se contenter de moyens de fortune et insuffisants. En conséquence, très peu d'ouvriers se livrent à un lavage corporel complet après leur journée de labeur, alors qu'ils en ont un très grand besoin.

Le meilleur moyen d'atteindre le but fixé par la déclaration ministérielle que nous rappelons plus haut, consiste précisément à permettre au travailleur occupé dans une entreprise insalubre d'appliquer les mesures d'hygiène les plus élémentaires, si nous nous en rapportons aux règles édictées par le Corps médical comme devant être observées pour conserver une santé menacée par le milieu industriel dans lequel évolue l'ouvrier.

van het water zien in het licht stellen. Ongelukkig zijn diegenen die het het meest nodig hebben, er ook meest van verstoken.

Ter gelegenheid van een week van het water, zei een onzer groote hygiénisten : « Het wel aangewend water bewijst aanzienlijke diensten voor het bewaren van de gezondheid, voor het versterken van het organisme. Het maakt het lichaam geschikt om aan de ziekten te weerstaan en laat het zijn kracht bewaren. »

Men stelle zich den toestand voor van den smid, den pletter, den smelter, den puddler, den glasblazer, den kalkbrander, den cementwerker, die huiswaarts moet keeren, bezweet en bestoft en die niet in de mogelijkheid is om thuis de noodige hygiëne te vinden, en men zal vaststellen dat deze werklieden jammer genoeg de principes onzer hygienisten niet kunnen in daden omzetten. In onze werkmansgezinnen zijn er heel weinig gezondheidsinstellingen, en met reden, de budgetten laten niet toe deze uitgaven te dragen; de woonvoorwaarden der arbeidersklasse leenen zich over 't algemeen niet tot het inrichten van een stortbad of badkamer.

De arbeider moet zich dus, zoo goed als het gaat, met ontoereikende middelen uit den slag trekken. Bijgevolg zijn er zeer weinig werklieden die hun heele lichaam reinigen na hun dagtaak, dan wanneer zij het hoog nodig hebben.

Het beste middel om het hooger aangehaald, door de regeeringsverklaring gestelde doel te bereiken, bestaat er juist in den werkman uit een ongezond bedrijf de gelegenheid te geven de elementairste hygiënemaatregelen toe te passen, zoo wij aannemen dat de regelen voorgeschreven door het geneeskundig korps moeten nageleefd worden om de gezondheid te bewaren die bedreigd wordt door het nijverheidsmilieu waarin de werkman zich beweegt.

Il existe un arrêté royal du 20 mars 1926 prescrivant les soins de propreté corporelle à observer dans les établissements classés comme dangereux, insalubres et incommodes.

Cet arrêté prévoit l'installation de lavabos dans les dits établissements. Les plus étonnés sont les ouvriers d'apprendre l'existence de cette disposition légale, car elle n'est pas appliquée dans la plupart des entreprises. Il n'est pas rare de constater que dans des laminaires, des ateliers de construction mécanique, des cimenteries, des verreries, il existe parfois un seau en zinc à la disposition de vingt ou trente ouvriers pour procéder aux ablutions des mains et du visage.

La conséquence de ce manque d'installations sanitaires est que nombre d'ouvriers rentrent chez eux sans même s'être lavé les mains.

Peut-on leur en faire un grief ? Non, mais il faut que les responsables de cet état de choses prennent courageusement le parti de le faire cesser au plus tôt au lieu de s'écarter au passage d'un ouvrier couvert de sueur ou de poussière et d'épiloguer sur le manque de propreté des travailleurs.

La Belgique n'a malheureusement pas le droit d'être fière de ce qui se passe dans la plupart des entreprises industrielles. On a fait trop peu, beaucoup trop peu au point de vue de l'hygiène dans les milieux ouvriers.

Cet état de choses n'a que trop duré. Il y a urgence à y porter remède.

Au moment où l'on entend accorder à l'être humain la considération qu'il mérite, on ne peut tolérer qu'il continue à subsister une catégorie de travailleurs dont non seulement le labeur constitue une véritable malédiction, mais qui, rentrés chez eux, doivent

Er bestaat een koninklijk besluit van 20 Maart 1926 dat de zorgen voor de lichamelijke zindelijkheid voorschrijft, na te leven in de inrichtingen die als gevaarlijk, ongezond of hinderlijk ingedeeld zijn.

Dit besluit voorziet de instelling van waschtafels in deze inrichtingen. De werklieden zijn nog het meest verwonderd bij het hooren van het bestaan dezer wettelijke bepaling, want zij wordt niet toegepast in de meeste der bedrijven. Men kan niet zelden vaststellen in pletmolens, werkhuizen voor mechaniekbouw, cementfabrieken, glasfabrieken, dat soms een zinken emmer ter beschikking staat van twintig of dertig werklieden om zich handen en aangezicht te wasschen.

Het gevolg van dit gebrek aan gezondheidsinstellingen is dat niet weinig werklieden naar huis keeren zonder zich zelfs de handen gewasschen te hebben.

Kan men er hun een verwijt van maken ? Neen, maar zij die verantwoordelijk zijn voor dezen staat van zaken moeten moedig de beslissing nemen er ten spoedigste een einde aan te stellen, in plaats van op zij te gaan wanneer een bezweet of bestoft werkmans hen voorbijstapt of te vitten over het gebrek aan reinheid bij de arbeiders.

België heeft ongelukkig niet het recht fier te zijn over wat in de meeste nijverheidsbedrijven gebeurt. Men heeft te weinig, veel te weinig gedaan onder opzicht van hygiene in de arbeiderskringen.

Deze toestand heeft al te lang geduurd. Er moet dringend verandering in gebracht worden.

Op het oogenblik dat men aan het menscheijk wezen de achting wil toekennen die het verdient, mag men niet gedoogen dat er een categorie arbeiders blijft bestaan waarvan niet alleen het zwoegen een waren vloek beteekent, maar die, thuis, er nog de

continuer à en subir les inconvénients au détriment de leur santé.

Il convient donc d'imposer les mesures qui, en permettant aux travailleurs intéressés de s'accorder les soins de propreté que leur corps exige et la considération que leur cœur et leur raison appellent, autoriseront le Législateur à se rendre cet hommage : qu'il a rempli une partie de son devoir social.

En tenant ce langage, il serait vain de nous dissimuler que nous heurtons le sentiment des éternels rétrogrades pour qui l'heure du progrès social n'a jamais sonné.

Il en sera de même pour cette réforme que pour toutes les autres de caractère social; on nous objectera qu'elle vient trop tôt, que nous anticipons et que les industries intéressées ne pourront pas supporter cette charge nouvelle.

A cela nous répondons que les bilans de nombreuses sociétés industrielles démontrent qu'elles sont capables de supporter la charge d'une réforme qui fera que les travailleurs pourront enfin appliquer les mesures d'hygiène indispensables et préconisées par le monde médical. Et si la situation de l'industrie ne doit pas être étrangère à nos préoccupations, il faut tout de même que la santé des travailleurs soit placée au tout premier rang.

D'ailleurs, en agissant ainsi, nous faisons acte de prévoyance. Nous aidons à conserver l'ouvrier en bonne santé, à retarder l'usure ouvrière, à porter au maximum le potentiel de résistance du producteur. Tout compte fait, nous aurons occasionné des dépenses productives et aidé non seulement à la conservation de la santé de l'ouvrier, mais aussi à son relèvement moral, ce qui constitue un élé-

ongemakken moeten blijven van ondergaan ten koste hunner gezondheid.

Het past dus de maatregelen op te leggen die de betrokken werklieden moeten toelaten de zorgen te besteden die hun lichaam eischt en de waardeering die het hart en de rede vorderen, en den wetgever in staat zullen stellen van zichzelf te getuigen dat hij een gedeelte van zijn socialen plicht vervuld heeft.

Het zou nutteloos zijn ons te ontveinzen dat wij, door deze woorden, het gevoelens kwetsen van de eeuwige achterlijken voor wie het uur van den maatschappelijken vooruitgang nooit geslagen heeft.

Met deze hervorming zal hetzelfde gebeuren als met al de andere van maatschappelijken aard; men zal opwerpen dat zij te vroeg komt, dat wij voorbarig handelen en dat de betrokken bedrijven dezen nieuwen last niet zullen kunnen dragen.

Daarop antwoorden wij dat uit de balansen van talrijke nijverheidsvenootschappen blijkt dat zij bij machte zijn den last te dragen van een hervorming die voor gevolg zal hebben dat de arbeiders eindelijk de onontbeerlijke gezondheidsmaatregelen zullen kunnen toepassen welke worden aangeprezen door de geneeskundige wereld. En zoo de toestand van de nijverheid onze bekommelingen moet gaande maken, moet de gezondheid van de arbeiders evenwel op het voorplan treden.

Trouwens, door aldus te handelen stellen wij een daad van voorzorg. wij dragen er toe bij den arbeider in goede gezondheid te behouden, de slijtage van de arbeiders te vertragen, en het weerstandsvermogen van den voortbrenger tot het maximum op te voeren. Alles wel ingezien, zullen wij aanleiding hebben gegeven tot productieve uitgaven en hebben bijgedragen niet alleen tot het behoud van

ment qui ne doit nullement être dédaigné.

Nous proposons que la loi entre en vigueur six mois après sa publication au *Moniteur* et que durant ce délai, les ingénieurs pour la Protection du Travail, les ingénieurs des mines, les inspecteurs médecins du Travail et les contrôleurs du Travail seront tenus de veiller auprès des chefs des entreprises assujetties à la loi, à l'exécution des travaux requis pour son application dans les délais fixés par la loi.

Cette disposition est sans doute une innovation dans notre législation; on nous dira peut-être qu'il n'est pas de la compétence des fonctionnaires visés à l'article 14 de veiller à la préparation de l'application de la loi.

Nous estimons cependant que si nous chargeons des fonctionnaires de veiller à l'application de la loi, il est normal et rationnel de les charger de surveiller les travaux d'exécution afin que les installations soient conformes aux dispositions légales. Il est possible qu'à défaut de cette intervention, les agents constatent que les prescriptions de la loi n'ont pas été respectées, ce qui entraînerait le remplacement ou la modification des installations, d'où source de conflits et de dépenses nouvelles.

D'autre part, afin que la loi puisse recevoir son application dans le délai imparti, il est nécessaire de mettre les chefs d'entreprise en demeure de construire les installations qui y sont prévues.

Nous avons rappelé précédemment l'arrêté royal du 20 mars 1926 concernant les soins de propreté corporels à observer dans les établissements classés comme dangereux, insalubres et incommodes. Or, nous constatons qu'en 1937, des patrons qui ne se sont jamais

de la santé van den arbeider maar ook tot zijn zedelijke opbeuring, hetgeen een niet te versmaden punt is.

Wij stellen voor dat de wet zou in voege treden zes maanden na haar bekendmaking in den *Moniteur* en dat gedurende dezen termijn de ingenieurs voor de bescherming van den arbeid, de mijningenieurs, de geneesheeren-opzieners van den arbeid en de controleurs van den arbeid zouden verplicht zijn bij de hoofden der aan de wet onderworpen bedrijven te waken voor de uitvoering der werken gevorderd voor haar toepassing binnen de door de wet vastgestelde termijnen.

Deze bepaling is stellig een nieuwigheid in onze wetgeving; men zal misschien opwerpen dat het niet tot de bevoegdheid der bij artikel 14 bedoelde ambtenaren behoort te waken voor de voorbereiding van de toepassing der wet.

Wij oordeelen evenwel dat zoo we ambtenaren gelasten te waken voor de toepassing van de wet, het normaal en redelijk is ze te gelasten toezicht uit te oefenen op de werkzaamheden van uitvoering opdat de installaties zouden beantwoorden aan de voorschriften der wet. Het is mogelijk dat zonder deze tusschenkomst de ambtenaren vaststellen dat de voorschriften van de wet niet werden nageleefd, hetgeen zou aanleiding geven tot de vervanging of de wijziging der installaties; vandaar een bron van geschillen en van nieuwe uitgaven.

Aan den anderen kant, opdat de wet binnen den gestelden termijn kunne worden toegepast, is het noodig dat de bedrijfshoofden verplicht worden de daarin voorziene installaties te bouwen.

Hooger hebben wij in herinnering gebracht het koninklijk besluit van 20 Maart 1926 betreffende de lichamelijke zindelijkheid in de als gevaarlijk, ongezond of hinderlijk ingedeelde inrichtingen. Welnu, wij stellen vast, dat, in 1937, werkgevers, die zich nooit

souciés de cet arrêté, qui n'en ont jamais commencé l'exécution, sollicitent une dispense afin de ne pas l'appliquer.

D'autres chefs d'entreprises, à la suite de l'intervention du service d'inspection médicale du Travail, étudient en 1937, la possibilité d'appliquer l'arrêté de 1926.

C'est parce que nous ne voulons plus que ces faits se représentent que nous demandons que les installations soient construites dans le délai de six mois sous la surveillance des services de la Protection du Travail, afin d'éviter que notre proposition — si elle est adoptée — ne soit qualifiée de loi de façade.

Nous avons l'espoir que le Parlement voudra voter cette modeste proposition de loi, ainsi le Législateur contribuera à sauvegarder la santé des travailleurs occupés dans des industries insalubres, il aidera puissamment au relèvement moral et à l'accroissement de la dignité de ceux qui sont les artisans principaux de la prospérité du pays.

J. ROLAND.

om dit besluit hebben bekommerd, die niet de tenuitvoerlegging ervan hebben aangevat, vrijstelling vragen om dit besluit niet te moeten toepassen.

Andere bedrijfshoofden, naar aanleiding van de tusschenkomst van den dienst der geneeskundige arbeidsinspectie, onderzoeken in 1937 de mogelijkheid om het besluit van 1926 toe te passen.

Het is omdat wij niet meer willen dat deze feiten zich nog voordoen dat wij vragen dat de installaties worden gebouwd binnen den termijn van zes maanden onder toezicht van de diensten voor bescherming van den arbeid, om te voorkomen dat ons voorstel, moest het worden aangenomen, als gevelwet zou worden bestempeld.

Wij hopen dat het Parlement dit nederig wetsvoorstel zal gelieven goed te keuren. Aldus zal de wetgever ertoe bijdragen de gezondheid te vrijwaren van de arbeiders die zijn tewerkgesteld in ongezonde bedrijven; hij zal machtig bijdragen tot de zedelijke heropbeuring en tot de verhooging van de waardigheid van diegenen die de bijzonderste werktuigen van 's Lands voorspoed zijn.

Proposition de Loi instituant des bains-douches dans un certain nombre d'entreprises industrielles.

ARTICLE PREMIER.

La présente loi s'applique aux entreprises ou parties d'entreprises et établissements ci-après : Aciéries, fonderies de fer, de fonte ou d'acier, hauts-fourneaux, laminoirs, forges, verreries, gobeletteries, cimenteries, faïenceries, boulangeries, pâtisseries, fours à coke, fours à chaux, usines de produits chimiques, ateliers d'apprêts, filatures de lin, fabriques de soie artificielle selon le procédé Viscose.

ART. 2.

Chaque établissement en activité comptant au moins 25 personnes occupées, doit être pourvu d'une installation de bains-douches du système par cabines isolées, avec vestiaire attenant.

Le Roi pourra, après avis favorable de la Commission Paritaire de l'industrie intéressée, étendre, par arrêté royal, les dispositions de la présente loi aux entreprises de celle-ci.

Il pourra en être fait de même et dans les conditions semblables à l'égard des entreprises comptant moins de 25 personnes occupées.

ART. 3.

Le nombre de cabines de chaque installation sera fixé en raison du nombre de personnes occupées et ne pourra être inférieur à une cabine par dix ouvriers occupés simultanément.

Les installations pour les deux sexes seront complètement indépendantes l'une de l'autre.

Pour le personnel féminin, il pourra être fait usage, au lieu de bains-douches, de baignoires établies dans des cabines distinctes.

Wetsvoorstel tot inrichting van stortbaden in een zeker aantal nijverheidsbedrijven.

EERSTE ARTIKEL.

Deze wet slaat op de volgende bedrijven, of gedeelten van bedrijven en instellingen : staalhutten, smelterijen van ijzer, ruwijzer of staal, hoogovens, pletterijen, smederijen, glasblazerijen, glasfabrieken, cementfabrieken, plaatfabrieken, bakkerijen, pasteibakkerijen, coke-ovens, kalkovens, fabrieken van chemische producten, apparatuurwerkplaatsen, vlasweverijen, fabrieken van kunstzijde volgens het Viscoseprocédé.

ART. 2.

Ieder bedrijf in werking, dat minstens 25 tewerkgestelde personen telt, moet voorzien zijn van een installatie stortbaden van het stelsel per afgezonderde kabiënen, met aanpalende kleedkamer.

De Koning kan, op gunstig advies der Paritaire Commissie van de betrokken nijverheid, bij koninklijk besluit, de bepalingen dezer wet uitbreiden tot de bedrijven dezer nijverheid.

Hetzelfde kan in gelijke voorwaarden geschieden ten opzichte van de ondernemingen met minstens 25 tewerkgestelde personen.

ART. 3.

Het aantal kabiënen van elke installatie wordt bepaald in verhouding tot het aantal tewerkgestelde personen en het mag niet lager zijn dan één kabiënen per tien arbeiders die gelijktijdig zijn tewerkgesteld.

De installaties voor beide geslachten moeten onderling volledig onafhankelijk zijn.

Voor het vrouwelijk personeel mag er, in stede van stortbaden, gebruik worden gemaakt van badkuipen geplaatst in afzonderlijke kabiënen.

ART. 4.

Les locaux destinés à servir tant de lavoirs que de vestiaires, seront largement ventilés, convenablement chauffés et éclairés. Des dispositions seront prises pour éviter que les personnes qui en font usage soient soumises à des courants d'air nuisibles.

ART. 5.

Les pavements de ces locaux seront rendus imperméables, ils seront disposés de manière à assurer l'écoulement des eaux vers les orifices de canalisation destinés à leur évacuation au dehors.

Ces canalisations seront entièrement couvertes et munies de coupe-air.

Les murs présenteront des surfaces unies, de manière à éviter l'adhérence de poussières; ils seront régulièrement brossés, badigeonnés, selon les circonstances.

ART. 6.

Les locaux seront facilement accessibles par le personnel de façon à éviter de trop brusques changements de température.

Ils seront installés de façon à être soigneusement à l'abri des fumées, gaz ou autres émanations nuisibles.

ART. 7.

Les cabines seront à une seule douche chacune; leurs cloisons séparatives — dont la hauteur ne pourra être inférieure à 2 mètres — seront conditionnées de manière à être aussi unies que possible.

Ces cabines dont les dimensions auront au moins 1 mètre sur 1^m25, seront protégées par une porte métallique permettant à l'occupant de s'isoler complètement.

ART. 4.

De lokalen, die moeten dienen zoowel tot waschgelegenheden als tot kleedkamers, moeten ruim verlucht, behoorlijk verwarmd en verlicht zijn. Schikkingen zullen worden getroffen om te voorkomen dat de personen, die er gebruik van maken, zijn blootgesteld aan schadelijke tochten.

ART. 5.

De bevloering van deze lokalen moet ondoordringbaar zijn en derwijze geschikt worden dat het afvloeien van het water worde verzekerd naar de rioolopeningen die het water naar buiten moeten afvoeren.

Deze riolen moeten volledig overdekt zijn en voorzien van stankafsluiters.

De muurvlakken moeten effen zijn om stofaankleving te voorkomen; zij moeten regelmatig worden afgeborsteld, bestreken, naar gelang van de omstandigheden.

ART. 6.

De lokalen moeten gemakkelijk toegankelijk zijn voor het personeel, om al te plotse temperatuurveranderingen te voorkomen.

Zij moeten derwijze zijn ingericht dat zij beschut zijn tegen rook, gas of andere schadelijke uitwasemingen.

ART. 7.

De kabiënen mogen ieder maar een stortbad bevatten; hun scheidswanden, die niet minder dan twee meter hoog mogen zijn, moeten zoo effen mogelijk zijn.

Deze kabiënen, wier afmetingen minstens 1 meter op 1^m25 moeten bedragen, moeten beschermd worden door een metalen deur, die aan den gebruiker toelaat zich volledig af te zonderen.

ART. 8.

Les dispositions seront prises pour assurer une distribution d'eau en quantité suffisante, à une température variant de 36 à 38 degrés centigrades.

ART. 9.

L'eau employée à cet effet devra être reconnue non polluée et devra n'offrir aucun danger pour les ouvriers; elle devra, préalablement, être soumise à un examen bactériologique établissant qu'elle ne contient ni microbe pathogène, ni substance pouvant irriter la peau des ouvriers.

Ces examens et analyses devront être renouvelés chaque fois que l'inspection médicale du travail le réclamera.

ART. 10.

Les locaux seront nettoyés et lavés à l'eau non polluée au moins une fois par jour et immédiatement après que les ouvriers en ont fait usage.

ART. 11.

Les monte-habits ne pourront contenir aucun objet dont la chute inopinée pourrait être la cause d'un accident, des armoires seront mises à la disposition des ouvriers pour y remiser ces objets.

ART. 12.

S'il est fait usage d'armoires pour contenir les vêtements des ouvriers, celles-ci seront métalliques et disposées de façon à en assurer la ventilation.

ART. 13.

L'usage des lavoirs et vestiaires est entièrement gratuit; toutefois, les ou-

ART. 8.

Schikkingen zullen worden getroffen om watervoorziening in voldoende hoeveelheid te verzekeren, aan een temperatuur die schommelt tusschen 36 en 38 graden Celsius.

ART. 9.

Het daartoe gebezigd water moet als niet verontreinigd worden bevonden en geen gevaar bieden voor de arbeiders; het moet vooraf worden onderworpen aan een bacteriologisch onderzoek, waaruit blijkt dat het noch pathologische microben bevat, noch bestanddeel dat de huid der arbeiders kan aantasten.

Deze onderzoekingen en ontledingen moeten hernieuwd worden telkens dat de geneeskundige inspectie van den arbeid het vergt.

ART. 10.

De lokalen moeten worden schoon-gemaakt en geschrobd met niet-verontreinigd water minstens eenmaal daags en onmiddellijk nadat de arbeiders er gebruik van hebben gemaakt.

ART. 11.

De ophaalbare kleerenhangers mogen geen enkel voorwerp bevatten, waarvan de onverhoedsche val een ongeval zou kunnen veroorzaken. Kasten worden ter beschikking van de arbeiders gesteld om er deze voorwerpen in op te bergen.

ART. 12.

Wordt er gebruik gemaakt van kasten om de kledingstukken der arbeiders te bergen, dan moeten het metalen kasten zijn; derwijze geschikt dat de verluchting ervan wordt verzekerd.

ART. 13.

Het gebruik van de waschgelegenheden en kleedkamers is volledig kos-

vriers pourront être tenus de s'approvisionner à leurs frais de savon et des essuie-mains nécessaires.

ART. 14.

Les ingénieurs pour la protection du travail, les ingénieurs des mines, les inspecteurs médecins du travail et les contrôleurs du travail sont chargés de veiller à l'application de la présente loi, chacun dans les entreprises soumises à leur surveillance.

ART. 15.

Les chefs d'entreprises, patrons, directeurs ou gérants, qui auront contrevenus aux prescriptions de la présente loi, seront punis d'une amende de 26 à 200 francs.

En cas de récidive dans l'année de la condamnation antérieure, la peine sera doublée.

ART. 16.

La présente loi entrera en vigueur six mois après sa publication au *Moniteur*. Durant ce délai, les fonctionnaires et agents visés à l'article 14 seront tenus de veiller auprès des chefs des entreprises assujetties à la présente loi, à l'exécution des travaux requis pour son application dans les délais ci-dessus.

J. ROLAND.
G. GOFFIN.
CORN. MERTENS.
JOS. COOLE.
J. CASTERMAN.
CH. VAN BELLE.

teloos; de arbeiders kunnen echter verplicht worden zich op eigen kosten te voorzien van zeep en handdoeken.

ART. 14.

De ingenieurs voor de bescherming van den arbeid, de mijningenieurs, de geneesheeren-opzieners van den arbeid en de controleurs van den arbeid zijn gelast te waken voor de toepassing van deze wet, ieder in de aan hun toezicht onderworpen bedrijven.

ART. 15.

De bedrijfshoofden, werkgevers, bestuurders of beheerders, die de voorschriften van deze wet overtreden, worden gestraft met een boete van 26 tot 200 frank.

Bij herhaling binnen het jaar der vorige veroordeeling, wordt de straf verdubbeld.

ART. 16.

Deze wet treedt in voege zes maanden na hare afkondiging in den *Moniteur*. Gedurende dit tijdperk, zijn de ambtenaren en bedienden, bedoeld bij artikel 14, verplicht bij de hoofden der aan deze wet onderworpen bedrijven te waken voor de uitvoering der werken vereischt voor hare toepassing binnen hoogerbedoelde termijnen.